УДК 339.138(477)

Я. С. Піцур,
О. С. Сенишин

ПРОДОВОЛЬЧИЙ КОМПЛЕКС У СИСТЕМІ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ

Розглянуто проблеми розвитку продовольчого комплексу у системі агропромислового виробництва та шляхи їхнього вирішення. Здійснена оцінка стану виробництва та споживання продуктів харчування населенням України, визначено рівень самозабезпечення основними видами продовольчої продукції населення та встановлено ті групи продовольства, які Україні необхідно імпортувати. Проаналізовано показники ефективності агропромислового виробництва та зроблені необхідні висновки.

Ключові слова*: продовольчий комплекс, продовольство, продовольчі товари, споживання на одну особу, реалізація сільськогосподарської продукції, валова продукція, рентабельність виробництва продовольчої продукції.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах світової продовольчої кризи надзвичайно важливе значення набувають проблеми розвитку вітчизняного продовольчого ринку, оскільки стан продовольчого ринку країни визначає її продовольчу безпеку та місце у світовому просторі.

Недостатня забезпеченість продуктами харчування іншими країнами та високий попит на сільськогосподарську сировину слугують можливістю для України розкрити та проявити свій великий аграрний потенціал. Тому від того, наскільки своєчасно та правильно Україна зможе вирішити проблеми свого агропромислового сектора, залежить і її майбутнє, і напрям розвитку країн світової спільноти.

Стан дослідження. З'ясуванню економічних проблем розвитку продовольчого комплексу присвячено наукові праці вчених Ради із вивчення продуктивних сил України НАН України, Інституту аграрної економіки Української академії аграрних наук, Об'єднаного інституту економіки НАН України, Інституту економічного прогнозування НАН України, в яких основна увага була приділена проведенню аграрної реформи, формуванню принципів аграрної політики, трансформації відносин власності та соціальної сфери села. Водночас актуальне вивчення сучасних теоретичних і практичних аспектів розвитку продовольчого комплексу України, його структурно-динамічних змін у загальнодержавному та регіональному аспектах в умовах ринкових трансформацій на тривалу перспективу.

Серед вітчизняних науковців, що вивчали проблеми розробки і ухвалення управлінських рішень у галузі здійснення державної продовольчої політики, необхідно виокремити: П. П. Борщевського, П. І. Гайдуцького, Б. М. Данилишина, Л. Д. Дейнеку, Ю. П. Лебединського, О. Ю. Лебединську, Є. Й. Майовця, І. Р. Михасюка, О. М. Онищенка, Б. Й. Пасхавера, П. Т. Саблука, В. М. Трегобчука, В. В. Юрчишина, М. Д. Янківа та ін.

Мета статті – визначити проблеми розвитку продовольчого комплексу у системі агропромислового виробництва та окреслити шляхи їх вирішення.

Виклад основних положень. Оцінюючи внесок агропродовольчого комплексу в економіку країни у фінансовому вимірі, варто зауважити, що його частка у валовій доданій вартості становить більше 10%. Однак сучасний аграрний сектор економіки поки що не використовує свій потенціал повною мірою.

Дані про стан споживання продуктів харчування населенням України після 1990 р. наведені в таблиці 1. Зниження споживання багатьох груп харчових продуктів – характерна особливість у харчуванні населення саме з цього часу. З таблиці очевидно, що споживання хлібопродуктів після 1990 р. постійно знижувалося, досягши 2012 р. 302 г/добу.

Таблиця 1

Споживання харчових продуктів населенням України у 1990–2012 рр., г/добу [1]

Продукти	Роки				
	1990	1995	2000	2005	2012
Хлібопродукти	372	352	342	337	302
М’ясопродукти	160	78	66	78	104
Молокопродукти	1022	667	546	618	566
Риба	15	5	11	19	19
Яйця	35	25	20	34	41
Картопля	274	245	267	268	254
Овочі та баштанні	230	218	229	270	322
Фрукти, ягоди	114	82	71	89	126
Олія	27	30	26	37	41
Цукор	96	87	101	104	87

Що стосується м’ясопродуктів, то зниження їхнього споживання згодом припинилося, а в 2012 р. воно підвищилося до 104 г/добу,

але не досягло рівня 1990 р. (160 г/добу). Рівень вживання молокопродуктів (1022 г/добу) порівняно з 1990 р. наполовину зменшився і становив у 2012 р. лише 566 г/добу. Дещо зріс рівень споживання риби (з 15 до 19 г/добу) і яєць (з 35 до 41 г/добу). А ось споживання картоплі зменшилося з 274 г/добу в 1990 р. до 245 г/добу в 2012 р. Навпаки, споживання овочів і баштанних культур зросло майже на третину (з 230 г/добу в 1990 р. до 322 г/добу в 2012 р.). У 2012 р. спостерігалася також тенденція щодо підвищення споживання фруктів і ягід (з 114 до 126 г/добу) та олії (з 27 до 41 г/добу), а споживання цукру, навпаки, дещо зменшилося (з 96 до 87 г/добу). Оцінюючи стан харчування населення незалежної України, можна констатувати, що воно останнім часом покращилося, про що свідчить збільшення споживання більшості продуктів тваринного походження (за винятком молокопродуктів), риби, олії, овочів та фруктів і, навпаки, зниження споживання картоплі і хлібопродуктів. Здійснений аналіз споживання харчових продуктів населенням України на 1 особу за 2012 р. (табл. 2) засвідчив, що з окремих видів продукції не досягнуто обсягів виробництва, які б забезпечили фізіологічні норми харчування населення.

Таблиця 2

Споживання харчових продуктів на 1 особу населенням України у 2012 р.[1]

Показник	Рівень споживання на 1 особу на рік, кг			% до нормативу
	норматив МОЗ	факт (2012 рік)	+/- до нормативу	
Хліб і хлібопродукти	101,0	109,4	+ 8,4	108,4
М’ясо та м’ясопродукти	80,0	54,4	- 25,6	68,0
Молоко та молочні продукти	380,0	214,9	- 165,1	56,6
Риба та рибні продукти	20,0	13,6	-6,4	68,0
Картопля	124,0	140,2	+ 16,2	113,1
Овочі та баштанні культури	161,0	163,4	+ 2,4	101,5
Плоди, ягоди та виноград	90,0	53,3	- 36,7	59,3
Олія	13,0	13,0	0,0	100,0
Цукор	38,0	37,6	- 0,4	99,0

[1] Таблицю складено на основі даних статистичного збірника «Баланси споживання основних продуктів харчування населенням України» [1].

Аграрне виробництво країни забезпечує потребу у хлібі та хлібопродуктах, картоплі, олії, цукрі, овочах і баштанних культурах. У зв'язку з цим споживання м'яса та м'ясопродуктів становить 68% до норми, молока та молочних продуктів – на рівні 56,6%, риби та рибних продуктів – на рівні 68%, плодів, ягід і винограду – на рівні 59,3%.

З виробництва молока, м'яса і плодово-ягідної продукції Україна на межі продовольчої небезпеки. Проблема незбалансованого продовольчого кошику є все ж таки більше соціальною, ніж аграрною: значна частина населення не має можливості купити необхідні продукти через низький рівень доходів.

Здійснюючи аналіз даних табл. 3, тільки для задоволення населення продуктами харчування на рівні медичних норм споживання Україна повинна найближчим часом збільшити виробництво продовольчої продукції, зокрема м'яса і м'ясопродуктів – на 1,49 млн. т, молока і молокопродуктів – на 6,02 млн. т, плодів, риби та рибопродуктів – на 0,53 млн. т; ягід і винограду – майже на 2 млн. т.

Таблиця 3

Виробництво харчових продуктів у 2012 р.,
млн. т[1]

Показник	Потреба (медичні норми)	Фактичне виробництво у 2012 р.	Споживання у 2012 р.	Виробництво до потреби
Хліб і хлібопродукти	4,60	5,00	5,00	+ 0,4
М'ясо та м'ясопродукти	3,70	2,21	2,48	- 1,49
Молоко та молочні продукти	17,40	11,38	9,80	- 6,02
Риба та рибні продукти	0,90	0,37	0,62	- 0,53
Картопля	5,70	23,25	6,39	+ 17,55
Овочі та баштанні культури	7,40	10,82	7,45	+ 3,42
Плоди, ягоди та виноград	4,10	2,47	2,43	- 1,63
Олія	0,60	4,07	0,59	+ 3,47
Цукор	1,70	2,14	1,71	+ 0,44

[1] Таблицю складено на основі даних статистичного збірника «Баланси споживання основних продуктів харчування населенням України» за 2012 рік [1].

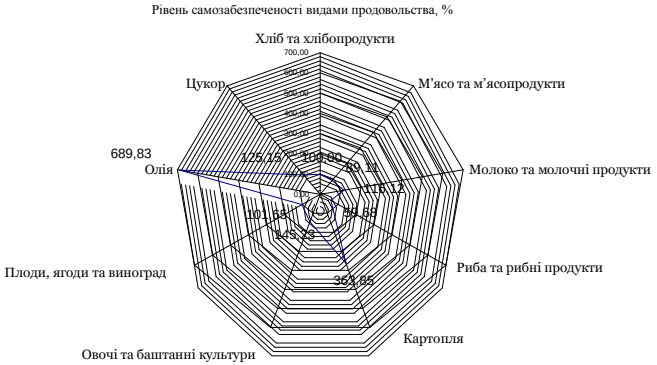

Рис. 1. Рівень самозабезпечення основними видами продовольства на території України у 2012 р., %[1]

З рис. 1, який характеризує рівень самозабезпечення основними видами продовольчої продукції населення України, зрозуміло, що такий показник є достатнім для таких груп продовольчої продукції, як хліба і хлібопродуктів, – 100%; молока та молочних продуктів – 116,12%; овочів і баштанних культур – 145,23%; ягід і винограду – 101,65% та цукру – 125,15%; а особливо для картоплі та олії, що становить відповідно 363,85% та 689,83%. Але для інших груп продовольства, зокрема для м'яса та м'ясопродуктів (89,11%), риби та рибопродуктів (59,68%), рівень самозабезпечення не є достатнім. У такому випадку Україна змушена або імпортувати такі групи продовольства, або збільшувати їх виробничі обсяги.

Сільське господарство є однією з найважливіших галузей матеріального виробництва та основою продовольчого комплексу, в якій, за попередніми розрахунками, 2012 р. було створено 7,9% валової доданої вартості усіх галузей економіки (за 2011 р. – 8,5%), а обсяг валової продукції сільського господарства становив 223,3 млрд. грн (у постійних цінах).

За даними табл. 4, що характеризує динаміку сільськогосподарських підприємств за організаційно-правовими формами господарю-

[1] Рисунок розроблено на основі власних розрахунків автора, де рівень самозабезпечення основними видами продовольства (%) обчислено шляхом ділення показників фактичного виробництва на споживання та множенням означеної частки на 100%.

вання упродовж 2005–2012 рр., у 2012 р. виробництвом сільськогосподарської продукції займалося майже 56 тис. підприємств різних організаційно-правових форм господарювання, якими використовувалося близько 22 млн. га сільськогосподарських угідь.

Таблиця 4

Кількість діючих сільськогосподарських підприємств за організаційно-правовими формами господарювання у 2005–2012 рр. [6, с. 86]
(на 1 липня)

Види підприємств	2005	2008	2009	2010	2011	2012
Усього	57877	59059	57152	56493	56133	55866
Господарські товариства	7900	7879	7819	7769	7757	8121
Приватні підприємства	4123	4326	4333	4243	4140	4183
Виробничі кооперативи	1521	1101	1001	952	905	856
Фермерські господарства	42447	43894	42101	41726	41488	40732
Державні підприємства	386	354	345	322	311	294
Підприємства інших форм господарювання	1500	1505	1553	1481	1532	1680

Більше половини цих угідь (11,2 млн. га) зосереджено в господарських товариствах, 20,0% – у фермерських господарствах, 15,7% – у приватних підприємствах, 3,4% – у виробничих кооперативах, 2,3% – у державних підприємствах, 7,4% – у підприємствах інших форм господарювання.

Із загальної кількості підприємств 48 тис. мають сільськогосподарські угіддя.

Зауважимо, що аналіз обсягів валової продукції сільського господарства (табл. 5) доводить, що загальний обсяг продукції сільського господарства із 1990 р. до 2000 р. різко зменшується на 46,6%, а саме із 282774,2 млн. грн до 151022, 2 млн. грн.

Таблиця 5

Валова продукція сільського господарства України у 1990–2012 рр., *млн. грн.* [2, с. 5; 3]

Роки	Усі категорії господарств			У тому числі					
				сільськогосподарські підприємства			господарства населення		
	валова продукція	з неї		валова продукція	з неї		валова продукція	з неї	
		рослинництва	тваринництва		рослинництва	тваринництва		рослинництва	тваринництва
1990	282774,2	145502,0	137272,2	199161,3	117938,0	81223,3	83612,9	27564,0	56048,9
1995	183890,3	106329,6	77560,7	99448,6	67549,1	31899,5	84441,7	38780,5	45661,2
2000	151022,2	92838,9	58183,3	57997,7	45791,0	12206,7	93024,5	47047,9	45976,6
2005	179605,8	114479,9	65125,9	72764,7	55677,0	17087,7	106841,1	58802,9	48038,2
2010	194886,5	124554,1	70332,4	94089,0	66812,7	27276,3	100797,5	57741,4	43056,1
2011	233696,3	162436,4	71259,9	121053,7	92138,4	28915,3	112642,6	70298,0	42344,6
2012	223254,8	149233,4	74021,4	113082,3	82130,2	30952,1	110172,5	67103,2	43069,3

Такий значний спад обсягів вітчизняної валової продукції сільського господарства пов'язаний із скороченням виробництва продукції і рослинництва, і тваринництва (145502,0 млн. грн і 137272,2 млн. грн у 1990 р. та 92838,9 млн. грн і 58183,3 млн. грн у 2000 р. відповідно). Із 2005 р. спостерігається позитивна тенденція збільшення обсягів валової продукції сільського господарства України. Так, якщо 2005 р. зазначений показник становив 179605,8 млн. грн, то у 2010 р. він зріс на 7,8% і збільшився до рівня 194886,5 млн. грн. 2012 р. порівняно з 2011 р. обсяг валової продукції сільського господарства скоротився на 4,5% і становив 223254 млн. грн. Таке зменшення відбулося через скорочення обсягів продукції рослинництва (вартісний показник цієї продукції зменшився із 162436,4 млн. грн у 2011 р. до 149233,4 млн. грн у 2012 р.).

Структура валової продукції сільського господарства зображена у табл. 6.

Стосовно питання реалізації продовольчої продукції, то за підсумками 2012 р. сільськогосподарськими підприємствами від реалізації власно виробленої агропродовольчої продукції отримано 143,5 млрд. грн, що на 25% більше, ніж у 2011 р., зокрема від продукції рослинництва – 104,0 млрд. грн. (на 30%), від продукції тваринництва – 39,5 млрд. грн (на 15% більше). Значний приріст обсягу реалізації продукції рослинництва підвищив їх частку у загальній вартості реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами до 72,5% у 2012 р. (проти 70% у 2011 р.).

Таблиця 6

Структура валової продукції сільського господарства у 2012 р. [2, с. 13]

Валова продукція	Усі категорії господарств		У тому числі			
			сільськогосподарські підприємства		господарства населення	
	млн. грн	у % до підсумку	млн. грн	у % до підсумку	млн. грн	у % до підсумку
Валова продукція – ВСЬОГО	223254,8	100,0	113082,3	100,0	110172,5	100,0
Продукція рослинництва	149233,4	66,8	82130,2	72,6	67103,2	60,9
у тому числі:						
зернові культури	49407,4	22,1	38561,0	34,1	10846,4	9,8
технічні культури	40533,8	18,2	35956,6	31,8	4577,2	4,2
картопля, овочі та баштанні культури	46395,6	20,8	4286,4	3,8	42109,2	38,2
плодово-ягідні та виноград	7670,1	3,4	1602,6	1,4	6067,5	5,5
кормові культури	4316,1	1,9	1241,1	1,1	3075,0	2,8
інша продукція рослинництва	910,4	0,4	482,5	0,4	427,9	0,4
Продукція тваринництва	74021,4	33,2	30952,1	27,4	43069,3	39,1
у тому числі:						
вирощування худоби та птиці	33390,3	15,0	18718,8	16,6	14671,5	13,3
молоко	28909,5	12,9	6306,3	5,6	22603,2	20,5
яйця	8892,9	4,0	5573,7	4,9	3319,2	3,0
вовна	15,7	0,0	2,3	0,0	13,4	0,0
інша продукція тваринництва	2813,0	1,3	351,0	0,3	2462,0	2,3

Також у 2012 р. порівняно із 2011 р., про що свідчать дані табл. 7, зросла реалізація продовольчої продукції сільськогосподарськими підприємствами за такими групами, а саме: зернових культур на 15,0% (33669 тис. т), олійних культур на 26,7% (10785 тис. т), картоплі на 20,3% (438 тис. т), овочів на 6,4% (962 тис. т), плодів і ягід на 19% (284 тис. т), худоби та птиці на 2,8% (1736 тис. т), молока та молочних продуктів на 12,7% (2360 тис. т), яєць на 3,3% (11156 млн. шт.). Лише реалізація двох категорій продовольчої продукції характеризується

незначним зниженням їх обсягів – цукрових буряків (включаючи давальницьку сировину) на 8,9% та вовни на 25,7%.

Таблиця 7

Реалізація продукції сільського господарства сільськогосподарськими підприємствами у 2005–2012 рр., *тис. т* [5]

Групи продукції	2005	2008	2009	2010	2011	2012
Зернові культури	19458	24763	31686	23662	28609	33669
Олійні культури	2612	5542	7239	7757	7908	10785
Цукрові буряки (включаючи давальницьку сировину)	10956	10543	6348	9767	11873	10817
Картопля	117	257	306	291	349	438
Овочі	398	551	807	646	900	962
Плоди та ягоди	169	191	181	231	230	284
Худоба та птиця (у живій вазі)	902	1342	1448	1587	1687	1736
Молоко та молочні продукти	2121	1834	1994	2004	2061	2360
Яйця (млн. шт.)	5700	7729	8566	9416	10790	11156
Вовна (т)	547	659	722	518	544	404

У структурі продажу продовольчої продукції за напрямами реалізації у 2012 р. й надалі спостерігалося зростання частки продажу комерційним господарюючим суб’єктам, на який припадає 80,1% загального обсягу реалізованої продукції.

Друге місце посідають переробні підприємства, які реалізують 13,1% усієї сільськогосподарської продукції; на ринках реалізується 4,5% такої продукції; 2,0% – видано пайовикам у рахунок орендної плати, а лише 0,3% продукції сільського господарства отримано населенням у рахунок оплати праці.

Досліджуючи питання ефективності продовольчого комплексу, варто зосередитися на результатах діяльності сільськогосподарських підприємств за 2000–2012 рр.

Так, згідно зі статистичними даними за 2000–2012 рр., що представлені у таблиці 8, у 2000 р. простежуються збитки від реалізації продукції сільського господарства у розмірі мінус 121,4 млн. грн, зокрема наведений показник продукції тваринництва становив мінус 1955,9 млн. грн, хоча при цьому реалізація продукції рослинництва була прибутковою (1834,5 млн. грн).

Таблиця 8

Ефективність сільськогосподарського виробництва в сільськогосподарських підприємствах за 2000–2012 рр. [4]

Показники	2000	2005	2009	2010	2011	2012
Прибуток, збиток (-) від реалізації сільськогосподарської продукції, млн. грн	-121,4	1253,2	7120,0	12750,5	19926,0	20199,4
у тому числі						
продукції рослинництва	1834,5	900,2	6334,3	11375,9	17322,7	17029,8
продукції тваринництва	-1955,9	353,0	785,7	1374,6	2603,3	3169,6
Рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції, %*	-1,0	6,8	13,8	21,1	27,0	20,5
продукції рослинництва	30,8	7,9	16,9	26,7	32,3	22,3
продукції тваринництва	-33,8	5,0	5,5	7,8	13,0	14,3

* Рентабельність розраховано як відношення прибутку, збитку (-) до собівартості реалізованої продукції.

Із 2005 р., про що свідчать дані табл. 8, спостерігається зростання показника прибутку від реалізації сільськогосподарської продукції аграрними підприємствами.

Так, у 2009 р. прибуток сільськогосподарських підприємств загалом зріс на 82,5% порівняно із 2005 р., зокрема на 85, 8% за рахунок продукції рослинництва та на 55,1% за рахунок тваринницької продукції; у 2010 р. наведений показник зріс на 44,2% порівняно із 2009 р.; у 2011 р. спостерігається зростання на 36,0% порівняно із 2010 р., а у 2012 р. спостерігається також зростання прибутку від реалізації сільськогосподарської продукції, але лише на 1,4% порівняно із попереднім 2011 р.

Здійснюючи аналіз показника рентабельності виробництва продукції сільського господарства упродовж 2000–2012 рр., спостерігаємо тенденцію до щорічного зростання значень такого показника із від'ємного значення мінус 1,0% у 2000 р. до рівня 20,5% у 2012 р. Так, 2009 р. зазначений показник становив 13,8% порівняно із 6,8% 2005 р., зокрема рентабельність продукції рослинництва у 2009 р. зросла до рівня 16,9% порівняно із значенням 7,9% 2005 р. Показник рентабельності тваринницької продукції у 2009 р. зріс до рівня 5,5% порівняно із 5,0% аналогічного періоду 2005 р.

Доволі високі показники рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції простежуються у 2011–2012 рр. У цілому рентабельність виробництва продукції рослинництва у 2012 р. становила 22,3% проти 32,3% у 2011 р. Було зафіксовано зниження рівня рентабельностості всіх основних видів продукції рослинництва, зокрема прибутковість зернових і зернобобових культур скоротилася з 26,1% у 2011 р. до 14,8% у 2012 р., соняшника – з 57% до 45,1%, ріпаку – з 32,1% до 20,6%. Значно погіршився фінансовий результат виробництва цукрових буряків, рівень рентабельності якого зменшився з 36,5% у 2011р. до 15,9% у 2012 р. 2012 р. стало збитковим виробництво картоплі, рентабельність якого становила мінус 21,4% проти плюс 17,7% у 2011 р.

У галузі тваринництва рівень рентабельності в 2012 р. становив 14,3% проти 13,0% у 2011 р. Стало прибутковим вирощування свиней на м'ясо, рентабельність якого збільшилася з мінус 3,7% у 2011 р. до плюс 2,0%. Як і 2011 р., залишилося рентабельним виробництво молока і яєць. Однак, на відміну від виробництва яєць, прибутковість якого зросла з 38,8% у 2011 р. до 52,6% у 2012 р., прибутковість молока значно зменшилася – відповідно з 18,5% до 2,3%. Також помітно зменшилася збитковість виробництва птиці на м'ясо (без промислової переробки), яка становила мінус 7,2% проти мінус 16,8% у 2011 р. Ще більш збитковим стало виробництво м'яса великої рогатої худоби (мінус 29,5% проти мінус 24,8%), а також вирощування овець і кіз на м'ясо (мінус 40,0% проти мінус 39,6%).

Висновки. Здійснений аналіз споживання харчових продуктів населенням України на 1 особу за 2012 р. засвідчив, що з окремих видів продукції не досягнуто обсягів виробництва, які б забезпечили фізіологічні норми харчування населення. Аграрне виробництво країни забезпечує потребу у хлібі та хлібопродуктах, картоплі, олії, цукрі, овочах і баштанних культурах. Хоча споживання м'яса та м'ясопродуктів становить 68% до норми, молока та молочних продуктів – 56,6%, риби та рибних продуктів – 68%, плодів, ягід і винограду – на рівні 59,3%, що свідчить про недовиробництво таких видів продовольства.

Результати аналізу обсягів валової продукції сільського господарства засвідчили про те, що загальний обсяг продукції сільського господарства із 1990 р. до 2000 р. різко зменшується на 46,6%, а саме – із 282774,2 млн. грн до 151022, 2 млн. грн. Таке значне зниження обсягів вітчизняної валової продукції сільського господарства пов'язано із скороченням виробництва продукції рослинництва і тваринництва.

Дослідження обсягів реалізованої продовольчої продукції у 2000–2012 рр. засвідчили, що лише реалізація двох категорій продо-

вольчої продукції характеризується незначним зниженням їх обсягів – цукрових буряків (включаючи давальницьку сировину) на 8,9% та вовни на 25,7%. Обсяги продажу усіх інших видів продовольства мали тенденцію до зростання. З'ясовуючи питання ефективності продовольчого комплексу, зважено на показники прибутку (збитків) від реалізації продовольчої продукції та рентабельності її виробництва за 2000–2012 рр. У цілому показник прибутку за досліджуваний період має тенденцію до зростання.

1. Баланси споживання основних продуктів харчування населенням України за 2012 рік: статистичний збірник; за ред. Н. С. Власенка. – К.: Державна Служба Статистики України, 2013. – 56 с.

2. Валова продукція сільського господарства України за 2012 рік (у постійних цінах 2010 р.): статистичний бюлетень; за ред. Н. С. Власенка // Департамент статистики сільського господарства на навколишнього середовища. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 24 с.

3. Валова продукція сільського господарства України за 1990–2010 роки (у постійних цінах 2010 р.): статистичний збірник; за ред. Н. С. Власенка // Департамент статистики сільського господарства на навколишнього середовища. – К.: Державна служба статистики України, 2012. – 47 с.

4. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2012 рік: статистичний бюлетень / за ред. О. М. Прокопенка. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 88 с.

5. Реалізація продукції сільськогосподарськими підприємствами за 2012 рік: статистичний бюлетень; за ред. О. М. Прокопенка // Департамент статистики сільського господарства на навколишнього середовища. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 110 с.

6. Україна в цифрах у 2012 році: статистичний збірник; за ред. О. Г. Осауленка. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 248 с.

Пицур Я. С., Сенишин О. С. Продовольственный комплекс в системе агропромышленного производства Украины.

Рассматриваются проблемы развития продовольственного комплекса в системе агропромышленного производства и пути их решения. Оценено состояние производства и потребление продуктов питания населением Украины, определен уровень самообеспечения основными видами продовольственной продукции населения и установлены те группы продовольствия, которые Украине необходимо импортировать. Проанализированы показатели эффективности агропромышленного производства и сделаны необходимые выводы.

Ключевые слова*: продовольственный комплекс, продовольствие, продовольственные товары, потребление на душу населения, реализация сельскохозяйственной продукции, валовая продукция, рентабельность производства продовольственной продукции.*

Pitsyr Y. S., Senyshyn O. S. Food complex in Ukrainian agro-industrial production system.

This article is devoted to the problems of food complex system of agro-industrial production and ways of solving them. The estimation of the state of production and consumption of food the population of Ukraine is made, self-sufficient in basic types of food of population is calculated and those groups of food that Ukraine must import are defined.

The analysis of food consumption population of Ukraine for 1 person for 2012 showed that some products are not made in production, which would provide physiological nutritional standards of the population. Agricultural production country provides existing need only bread and cereal products, potatoes, butter, sugar, vegetables and melons etc. Although the consumption of meat and meat products in 2012 is 68% of normal, milk and dairy products – 56,6%, fish and fish products – 68%, fruits, berries and grapes – at 59,3% which proves the underproduction of food types.

The structure of sales of food products in the areas of implementation in 2012, found growing share of sales to commercial businesses to what accounts for 80,1% of total sales. Second place is occupied by processing companies that sell 13,1% of the total agricultural production, the markets sold 4,5% of these products, 2,0% – issued to shareholders due rent, but only 0,3% of agricultural products to the population in payment for work.

Exploring the effectiveness of the food sector, taking into account the performance gains from the sale of food products and the profitability of production for years 2000–2012 is revealed that the rate of return over the period tends to increase.

Key words*: complex food, food, food consumption per capita, sale of agricultural products, gross output, profitability of food.*

Стаття надійшла 21 березня 2014 р.

УДК 332.72:336

В. Ю. Прокопенко

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ ІНСТРУМЕНТИ НА РИНКУ НЕРУХОМОСТІ: ДЕФІНІЦІЙНІ АСПЕКТИ

Розглядається понятійно-категоріальний апарат формування фінансово-кредитного забезпечення ринку нерухомості. На основі узагальнення теоретичних підходів до визначення фінансово-кредитних інструментів запропоновано авторське визначення фінансово-кредитних інструментів. З'ясовано функції та роль фінансово-кредитних інструментів на ринку нерухомості.

Ключові слова*: фінансово-кредитне забезпечення, фінансово-кредитні інструменти на ринку нерухомості.*